

ČASOPIS nejen PRO ČESKÉ DĚTI ŽIJÍCÍ V ZAHRANIČÍ

Krajánek

Listopad 2018

Téma: Pozdravy

Hurá, prázdniny!

V prázdninové výtvarné soutěži získala speciální cenu odborné poroty také Ema z Gross-Umstadt. Nakreslila, jak si na dovolené v Řecku hraje na pláži na mořskou pannu.

5. jubilejní ročník celostátního projektu pro dětské týmy **Srdce s láskou darované odstartoval!**

Pravidla, výčet cen, přihlášku
a další informace najdete na

www.srdceslaskou.cz

Přihlášky můžete posílat
až do 31. 1. 2019

Obsah

2	Tvorba čtenářů	Hurá, prázdniny!
	Soutěž	Srdce s láskou darované
3	Úvodník	Zdravíme vás ze Stockholmu
4-5	Téma	Pozdravy
6-7	Krajánek na cestách	Pozvánka na sever Evropy
8-9	Putování za chutěmi	Kanelbullar
10-11	U krajánků	Jak se u vás lidé zdraví?
12-13	Volnočasovky	Křížovky, rébusy, osmisměrky
14-15	Hrátky s češtinou	Které písmeno chybí?
16-17	Pověsti a legendy	O založení Karlových Varů
18	České stopy	Mikoláš Aleš
19	Krajánkův kalendář	Den Gustava Adolfa
		Bitva na Bílé hoře
		Mustafa Kemal Atatürk
		Mezinárodní den tolerance
		Čau
20	Zpívanky	Dobry den
21	Říkaneky	Hádky a vtipy
22	Veselá stránka	Rudolfova hádanka
23	Volnočasovky	Václav Čtvrtek
24-25	Krajánková knihovna	Letadélko Jurášek
26-27	Čtení na pokračování	Zmije obecná
28-31	Hrátky s přírodou	Bájná zvířata
32-33	Krajánkovo tvoření	Bod, odkud není návratu
34-35	Svět kolem nás	Knedlík a úklid zámku
36	Komiks	

Milí krajánci,

vítáme vás u nejnovějšího čísla našeho časopisu. Listopadové počasí bývá zejména v Evropě pěkně sychravé, ale my si přesto užíváme procházky ve spadaném listí a vyhlížíme první sníh. Podle pranostiky by měl 11. listopadu přijet svatý Martin na bílém koni a mělo by začít sněžit. Co myslíte, splní se to letos?

Hlavním tématem tohoto vydání jsou pozdravy. V rubrice U krajánků se tak budete moci dočíst, jak se lidé zdraví v různých zemích, jaké pozdravy používají, jestli si podávají ruce, objímají se nebo si dávají pusy.

Tento měsíc se vám v Krajánkovi také představí úplně nová země – Švédsko. To leží na severu Evropy a může se pochlubit úžasnou přírodou. My vás ale tentokrát vezmeme do hlavního města, Stockholmu, kde vám ukážeme několik tamních zajímavostí, z nichž některé mají dokonce spojitost s Českou republikou. Jste zvědaví, o co se jedná? Víc se dočtete v rubrice Krajánek na cestách.

Po dlouhé procházce pořádně vyhládněte a co je lepší než dát si v chladném podzimním počasí něco teplého k pití a k tomu sladkého skořicového šneka! Tradiční švédský recept najdete uvnitř tohoto čísla a my můžeme tuto dobrotu jen doporučit.

Přejeme vám, abyste si listopad ve společnosti našeho časopisu užili!

Vaše Krajanka a Krajánek

Krajánek

ČASOPIS nejen PRO ČESKÉ DĚTI ŽIJÍCÍ V ZAHRANIČÍ

Vychází 1. 11. 2018, časopis Listopad 2018, měsíčník, ročník 5

Šéfredaktorka: Ivana Kačmaz

Editorka: Zdeňka Strigaro

Korektury: Ivana Bilošová, Zuzana Dorogiová,
Tereza Mikulášková, Kristýna Vávrová

Titulní strana: Zuzana Krutá

Sazba: Ivana Kačmaz

casopiskrajaneck@gmail.com
www.facebook.com/casopiskrajaneck
https://issuu.com/casopiskrajaneck

Vydává Krajánek ve světě z.s.

Rovně 5, 518 01 Dobré, IČO: 07369522

Předsedkyně: Lenka Kanellia
spolek@krajaneckvesvete.cz

Pozdravy

Ahoj, krajánci! „Pozdrav neboli pozdravení je projevem úcty nebo přátelství, jenž se děje buď posunkem, nebo slovy“. Tolik Ottův slovník naučný, největší tištěná česká encyklopedie všech dob. A co na to Krajanka?

Pozdravy, to je tak krásné a ušlechtilé téma! A věčné. Lidé se zdraví, když se potkají, zdraví se, když se loučí. Jakým způsobem, a tedy jakými gesty a případně slovy, to se v jednotlivých kulturách vyvinulo během předlouhých staletí. Malou ochutnávku toho, jak se dnes zdraví naši krajánci-čtenáři z několika různých koutů světa, si můžete dopřát, pokud si, až dočtete, nalistujete o několik stránek dál.

Odmalinka se dětem doma i ve škole vštěpuje, jak je důležité zdravit. Babičku, souseda, poštovní doručovatelku, paní učitelku, když někam přijdeme, pana prodavače... Už jako malí se učíme, že pozdravit je slušnost a odpovědět povinnost. Rozhodně není hezké někoho známého schválně přehlédnout bez pozdravu a místo milé odpovědi na pozdrav se dočkat jen ticha... Zdravíme svou rodinu, příbuzné, kamarády a přátele, učitele, rodiče spolužáků, pak známé, kolegy. Zdravíme, protože dotyčného rádi vidíme a dáváme mu to najevo; zdravíme ze slušnosti, protože jsme

dobře vychovaní a víme, že se to patří. Víme také, jak dospíváme, že pro každou příležitost musíme vybírat příhodné slovo a gesto. Neřekneme asi *ahoj, pane ministře, nebo čau, pane profesore, tě pic, pane řediteli*, případně *zdař, Bůh* bratrovi dorostenci nebo *ruku líbám* kamarádce Kláře ze 3. B...

Rosteme, rosteme a seznamujeme se čím dál více s okolním světem. Cestujeme, vyjíždíme do světa a svět přijíždí k nám. A jak dobře víme, jiný kraj, jiný

Anežka, Istanbul

mrav. A mezi krajové odlišnosti může patřit – kromě řeči, tradic, pochoutek a dalších – i způsob zdravení. Jako malou mě třeba zaujal eskymácký pozdrav

Dora, Deventer

kunik, který spočívá ve tření nosu o nos a který je známkou náklonnosti. V některých zemích je zase pozdrav pevně spjatý s úklonou: ale pozor, záleží i na její hloubce! Jsou místa na Zemi, kde se při setkání se známými neobejdete bez pořádného mlasknutí pusu (a to i víc než jedenkrát), jinde stačí přitisknout tvář na tvář. Mezi maorskými obyvateli Nového Zélandu byste uspěli s opřením čela a nosu o čelo a nos toho druhého. Ve světě je hojně používaným pozdravem stisknutí ruky; ale přece jen jsou místa a kultury, kde by takové gesto vyvolalo obrovský rozruch!

Toto byl jen malý příklad pozdravů. Je jich totiž bezpočet. Co třeba smeknutí klobouku mezi dvěma gentlemany nebo vojenské zasalutování? To jsou také pozdravy! Nebo takové kynutí ruky Její-

ho Veličenstva královny Alžběty II. jása-jícímu davu, vodácké *ahoj* z kánoe na břeh, filmový indiánský pozdrav Vinnetoua a jeho rudých bratrů oddálením

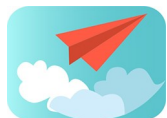

Ema, Groß-Umstadt

a přiblížením předloktí k tělu, náznak políbení ruky v tanečních či mávání bělostným kapesníčkem lodi vzdalující se z přístavu na širé moře... Schválně na kolik dalších pozdravů byste, děti, vy samy ještě přišly? Zkuste na nějaké zavzpomínat!

Co napsat závěrem? Zdravte. A zdravte nahlas a zřetelně. Určitě budete odměněny za svůj pozdrav milou odpovědí. A pokud někam budete cestovat, zjistěte si, jak se tam lidé zdraví, a co je naopak nepřijatelné, abyste si nevysloužily na uvítanou místo pozdravu ostudu!

A co ještě? No přece: NA SHLEDANOU příště!

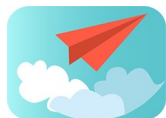
Pozvánka na sever Evropy

Hej! Tímto švédským pozdravem vás vítáme ve Stockholmu, hlavním městě Švédského království, které se rozkládá na 14 ostrovech a žije v něm přes 1 milion obyvatel.

Stockholm je báječné město pro děti i dospělé. Všude je spousta zeleně a vody a člověk se navíc snadno dostane, kam potřebuje, městskou hromadnou dopravou, která má samozřejmě i lodní linky. Zdejší stanice metra jsou vyhlášené svou uměleckou výzdobou a někdy se jim také přezdívá *nejdelší umělecká galerie na světě*. Najdete tu stanici vymalovanou v barvách duhy, další vyzdobenou postavami z počítačových her, antickými sloupy nebo dokonce replikou vikingské lodi a vycpaným losem.

Metrem se dostaneme i do **Starého města** (Gamla stan), které se rozkládá na ostrůvku na jezeře Mälaren. Tato nejstarší část Stockholmu byla založena roku 1252 a je plná křivolakých uliček, které vás dovedou k několika muzeím a kostelům včetně stockholmské katedrály. Najdete tu i Královský palác (Kungliga Slottet) s více než 600 místnostmi, jenž je oficiální rezidencí královské rodiny. Kromě prohlídky královských komnat zde můžete navštívit hned pět muzeí zaměřených zejména na historii paláce i celého království. Od dubna do srpna probíhá každý den po poledni slavnostní výměna Královských stráží skládající se ze 48 nebo 52 jezdců. Když budete mít štěstí, uvidíte mezi koňmi i bělouše z českého Národního

hřebčína v Kladrubech nad Labem. Na náměstí Stortorget se můžete pokochat středověkými kupeckými domy a v Nobelově muzeu najdete výstavu věnovanou slavnému vynálezci dynamitu Alfredu Nobelovi a historii Nobelovy ceny a jejích držitelů.

Ze Starého města je to jen kousek ke **stockholmské radnici** (Stockholms stadshus). Tato cihlová budova byla postavena v roce 1923 k 400. výročí korunovace švédského krále Gustava Vasy. Z věže měřící 106 m je krásný výhled na celé centrum města. Uvnitř radnice se každý rok 10. prosince koná slavnostní banket na počest předání Nobelových cen, jehož se účastní celá královská rodina. Určitě si nenechte ujít Zlatý sál (Gyllene Salen) vyzdobený mozaikami ve stylu byzantského umění, jehož stěny jsou pokryty 19 miliony kousky plátkového zlata.

Od radnice lze dojet lodí na **zámek Drottningholm**, jež je soukromou rezidencí krále Karla XVI. Gustava a královny Sylvie. Vedle paláce se nachází jedno ze dvou barokních divadel na světě, které dosud používá původní jevištní techniku. To druhé najdete v Českém

Krumlově. A teď zkuste hádat, odkud pocházejí sochy v zámeckém parku. Nebudeme vás dlouho napínat, je to Valdštejnská zahrada v Praze a byly ukořistěny švédskými vojsky na konci třicetileté války.

Naší další zastávkou bude **muzeum lodi Vasa** (Vasamuseet) na ostrově Djurgården. Tato 69 m dlouhá loď byla největším plavidlem své doby a stala se slavnou proto, že se hned po svém vyplutí z přístavu v srpnu roku 1628 potopila. Dlouhých 333 let čekala na své objevení, když byla v roce 1961 vytažena na hladinu, byla díky sladkoslané vodě, v níž byla ponořena, ve skvělém stavu.

Krátkou procházkou od Vasamuseet dojdeme ke Skansen, muzeu pod širým nebem, kde se nachází 150 zachovalých lidových staveb z různých částí Švédska. Mezi nimi i tradiční sámské stavby z dalekého severu, dřevěný kos-

tel, škola i větrný mlýn. Kromě toho se zde nachází i zoo s typickými severskými zvířaty – soby, medvědy, vlky, tuleni i losy.

Doufáme, že si návštěvu Stockholmu nenecháte ujít! Hej dá! Na shledanou!

Kanelbullar

Bez skořicových šneků *kanelbullar* se neobejde žádná švédská *fika* – pauza na kávu nebo čaj s něčím sladkým k tomu. *Fiku* si Švédové dopřávají nejen doma s rodinou a přáteli, ale i v práci s kolegy. *Kanelbullar* jsou tak populární, že mají dokonce i svůj vlastní den: 4. října se jich v desetimilionovém Švédsku prodá 7 milionů! Nejlepší jsou ale samozřejmě domácí, které jsme vám upekli.

Budeme potřebovat

Na asi 25 šneků:

- 25 g čerstvých kvasnic
- 75 g másla
- 250 ml mléka
- špetku soli
- 40 g cukru
- 1 lžičku mletého kardamomu (nemusí být)
- 500–550 g hladké mouky
- 1 vejce na potření
- cukr krystal nebo perličkový cukr na posypání

Náročnost: Vysoká

Doba přípravy:
1,5 hodiny včetně kynutí
10 minut pečení

Na náplň:

- 75 g změkklého másla
- 40 g cukru krystal
- 2 vrchovaté lžičky mleté skořice (čím víc, tím líp)

1
Rozpustíme máslo, přidáme mléko a necháme ohřát na 37 stupňů Celsia.*

Hrncem odstavíme, přidáme kvasnicu a rozmícháme. Potom přimícháme sůl, cukr, kardamom a postupně i mouku.

2
Těsto zpracujeme do koule (nesmí se lepit, podle potřeby přidáme mouku nebo mléko).

3
Necháme pod utěrkou na teplém místě kynout 30 minut.

4
Vykynuté těsto vyválíme na plát o velikosti 20×50 cm a rovnoměrně potřeme

změkklým máslem (mělo by jít dobře rozmazat), posypeme skořicí a nakonec cukrem, poté opatrně smotáme do ruličky.

5
Těsto nakrájíme na 1,5 cm široké kousky, přemístíme je na plech do papírových košíčků a znovu necháme pod utěrkou kynout 30 minut.

6
Předehřejeme si troubu na 225 stupňů. Šnečky potřeme rozšlehaným vejcem a posypeme cukrem (ve Švédsku se používá perličkový cukr, ale můžeme použít i cukr krystal). Pečeme 8–10 minut, dokud nezezlátnou.

* 37 °C je teplota lidského těla. Zkuste do hrnce strčit prst, a pokud nic necítíte, je to okorát.

Dobrou chuť!

Smaklig måltid!

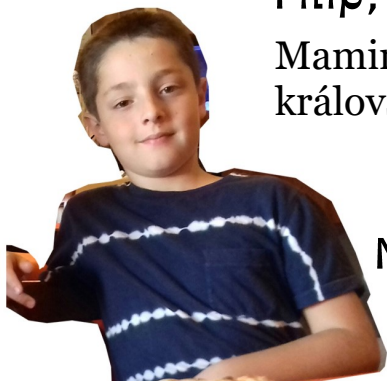

JAK SE U VÁS LIDÉ ZDRAVÍ?

Filip, 1,5 roku, Stockholm, Švédsko

Maminka říká, že ve Švédsku se všichni, kromě královské rodiny, zdravíme „hej“ a podáváme si ruku.

Matyáš, 9 let,
Nové Město n. Metují, Česká republika

Lidi si tady v Čechách podávají ruce
a v Turecku se pusinkujou.

Emily, 8 let, a Marlene, 7 let,
Frankfurt nad Mohanem, Německo

Tady v Německu se na pozdrav podávají ruce.
Kamarádi si dají jednu pusu na každou tvář a často
se i obejmou. My našim kamarádkám ale ještě
pusu nedáváme, jenom rodině.

Naomi, 9 let, Arnhem, Nizozemsko

Zdravíme se tu „hoi“ či „hallo“. Lidé si často dávají i tři polibky na tvář. Loučíme se „doei“ nebo „doeg“ (čti duch). Tomu se mamka i po letech směje.
V Kolumbii, odkud je tatínek,
si dávají jednu pusu
a zdraví se „hola“.

Jakub, 10 let,
Wohlen, Švýcarsko

Lidé se zde zdraví „grüezi“. Přátelé pak „salü“ nebo „hoi“, podají si ruku a políbí se třikrát na tvář. My si s kamarády podáváme ruku a plácáme se po zádech.

Terezka, 8 let,
Brusel, Belgie

V Bruselu si dávají lidé pusu na tvář. V Česku ne, tam si podávají ruce.

Jaká je nejvyšší hora v zemi, kde žiješ?
Odpověď pošli do konce listopadu na
e-mail casopiskrajane@gmail.com.
Otiskneme ji v lednovém čísle.

Rafaelka, 11 let, Athény, Řecko

V Řecku se mezi sebou lidé zdraví podáním ruky a pusou. Pusa se ale dává jen lidem, které máme opravdu rádi.

Vašík, 6 let, Istanbul, Turecko

S kamarádama si říkáme „merhaba“ („ahoj“), jinak nic. Ale mamka s kamarádkama se vždycky líbá na obě líčka. Táta si podává se strejdama ruku a s některýma se ťukají ze strany čelem.

Šimon, 13 let, Valdagno u Vicenzy, Itálie

Děti se tu mezi sebou zdraví „ciao“ a dospělí „buon giorno“. Turistům na horách říkáme „salve“. Mladí lidé si se staršími často tykají a zdraví se „ciao“. Dobří známí se i obejmou a dvakrát si přitisknou tvář na tvář. Není to pusa na pusou, tak tu zdraví jen moje maminka.

Juan Diego, 8 let, Madrid, Španělsko

Ve Španělsku si dáváme dvě pusy na tvář. Vlastně je to jen takový mlasknutí, ale já to stejně nemám moc rád. Radši podám ruku nebo někoho obejmou a řeknu „hola“.

Antonín, 10 let, Lyon, Francie

Když se zdraví dva kluci, tak si podají ruku, ale když jsou to holky a nebo holka a kluk, tak si dají takovou tu pusou líčko na líčko.

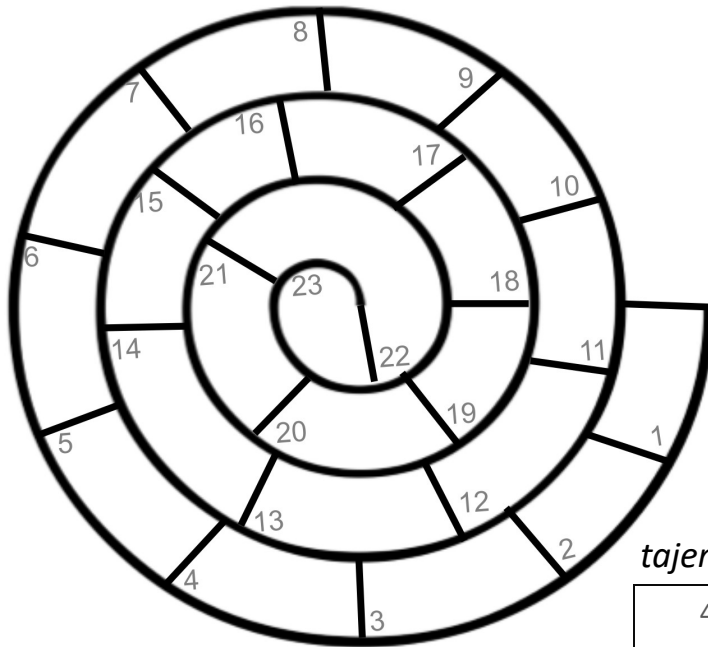

Maminka jde s Pepíčkem poprvé do zoo. Od první chvíle, kdy tam vejdou, Pepíček nadšeně výská: „Jéé, opička, mamí, koukej, opička!“ „Ticho, Pepíčku, to je teprve“

Rozdělte slovíčka z legendy na slabiky a napište je do spirály.
Do tajenky potom запиšte výrazy z označených políček.

Vašík, Istanbul

1–3	koleno	15	krk
4–5	palác	16–17	klapat
6–7	sokol	18–19	město
8–9	nízký	20–21	lodní
10–11	plevel	22–23	domov
12–14	polévka		

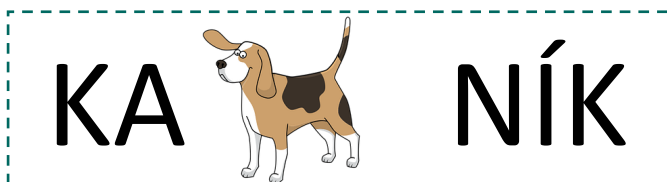
tajenka

4	8	12	16	21
---	---	----	----	----

Najděte a přiřadte správné siluety k obrázkům obyvatel a obyvatelek moří.

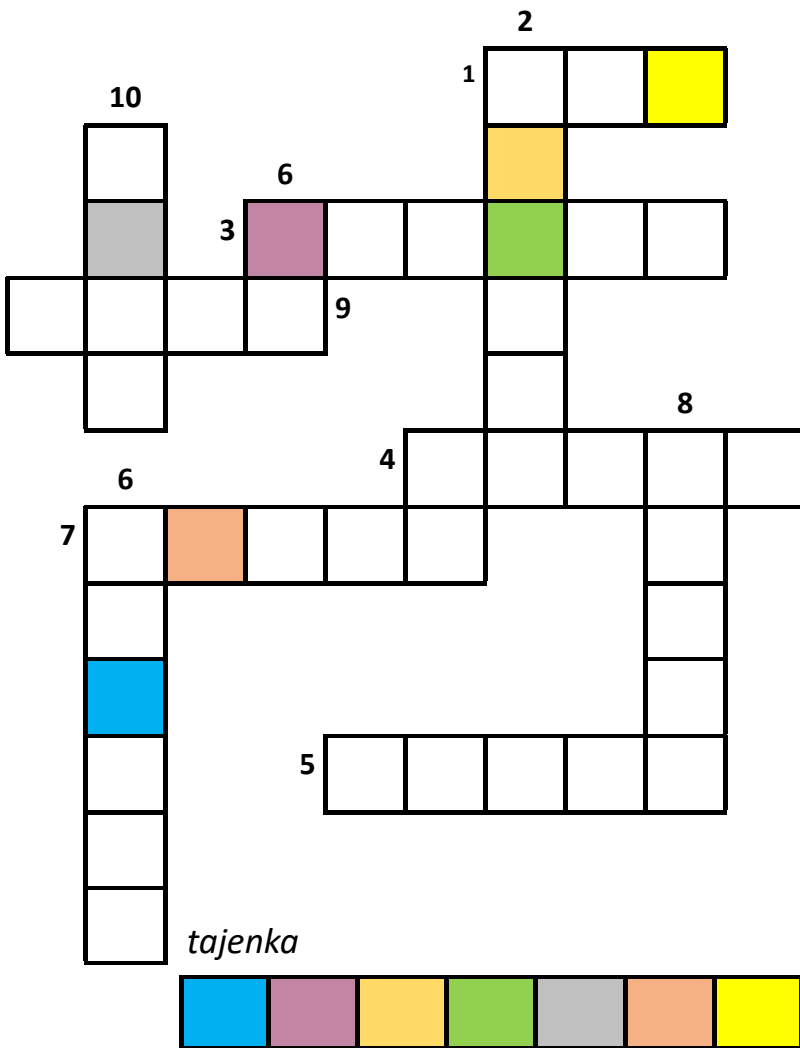

Vyluštěte rébusy.

Po vyluštění křížovky dopište písmenka do stejně barevných políček. Dostanete název jednoho mořského tvora, který se ve skutečnosti jmenuje kapustňák, ale říkájí mu také mořská kráva a nebo (tajenka)

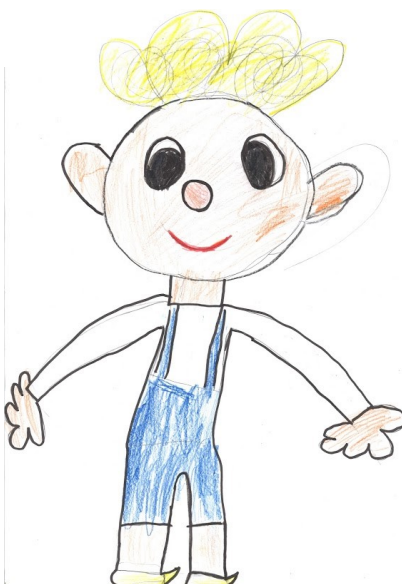

Jaké zvuky zvířátka vydávají, aby se mezi sebou dorozuměla?

Doplňte je do křížovky.

1. lev	6. kočka
2. kůň	7. člověk
3. prasátko	8. žába
4. pes	9. koza
5. ptáček	10. kráva

Spojte pohádkové dvojice, kdo ke komu doopravdy patří?

Ada, Nové Město n. Metují

Pat
motýl Emanuel
Šebestová
Bob
Štaflík
Hurvínek
Křemílek

Vochomůrka
Špagetka
Spejbl
Mat
Bobek
maková panenka
Mach

KTERÉ PÍSMENO CHYBÍ? I – Í – Y – Ý?

Tentokrát budeme procvičovat psaní **i – y** po souhlásce **l**. Kartičky si vytiskněte, podlepte nebo zalaminujte a vystříhejte. Potom už můžete doplňovat správná písmena do slov. Můžete je označit třeba kolíčkem na prádlo nebo kancelářskou svorkou. Na zalaminované kartičky lze psát obyčejným fixem a poté vše zase smazat.

Prima zábavu přeje Krajánek

<p>spadané l_stí</p> <p>i í y ý</p>	<p>pl_šová hračka</p> <p>i í y ý</p>	<p>bl_ská se</p> <p>i í y ý</p>
<p>květ l_py</p> <p>i í y ý</p>	<p>bolavé l_tko</p> <p>i í y ý</p>	<p>l_žuje</p> <p>i í y ý</p>
<p>ml_nek na kávu</p> <p>i í y ý</p>	<p>nesl_ší</p> <p>i í y ý</p>	<p>kobl_ha</p> <p>i í y ý</p>

l_že zmrzlinu

i í y ý

dítě vzl_ká

i í y ý

ml_nář

i í y ý

l_ska černá

i í y ý

l_ška

i í y ý

uklízí b_t

i í y ý

pl_nový vařič

i í y ý

ošatka z l_ka

i í y ý

zralé mal_ny

i í y ý

smutný obl_čej

i í y ý

lesklá skl_čka

i í y ý

kl_če

i í y ý

O založení Karlových Varů

Karlovy Vary založil král a císař Karel IV. roku 1350 a v roce 1370 jim udělil privilegia královského města. Léčebné vlastnosti karlovarských minerálních pramenů jsou známy již od středověku. Dnes patří Karlovy Vary mezi nejznámější české lázně a jsou, stejně jako v minulosti, oblíbeným místem lidí z celého světa.

Symbolem Karlových Varů je Vřídlo, gejzír 72 °C horké minerální vody, který vystřikuje do výšky až 12 metrů. Nejvíce památek se nachází v okolí Vřídla a dalších pramenů, tedy v centru města – kolonády, budovy lázní nebo historické hotely. Nad městem se tyčí rozhledna Diana, k níž vede lanová dráha od Grandhotelu Pupp. Za návštěvu stojí i další vyhlídky, kostely, kapličky či Karlovarské muzeum a Galerie umění.

Lázeňské terapie jsou založeny na použití minerální vody s léčivými účinky, která vzniká v hloubkách okolo dvou tisíc metrů. Voda z termálních pramenů se používá na pitné kúry nebo koupele

a má blahodárny vliv na léčení střevních chorob, na žaludek a játra.

Karlovarský kraj a Karlovy Vary jsou známé výrobou porcelánu. Působilo zde více než 10 porcelánek, z nichž některé porcelán stále vyrábějí. A také sklářský průmysl má v Karlových Varech dlouhou historii a je spjat s firmou Moser.

Bylinný likér Becherovka tu má nejen svou výrobu, ale i zajímavé muzeum. V roce 1904 byl dokonce společnosti Johann Becher udělen titul „c. k. dvorní dodavatel“ a zásobovala císařský dvůr. Další místní specialitou jsou karlovarské oplatky. A z Karlových Varů pocházejí také známé minerální vody Mattoni nebo Magnesia.

Karlovy Vary jsou doslova nabitý různými kulturními akcemi. Nejvýznamnější je Mezinárodní filmový festival, který je navštěvován filmovými osobnostmi z celého světa a během kterého je nejlepší film oceněn Křišťálovým glóblem.

Anežka, Istanbul

Ve městě se dosud natáčelo přes 120 filmů a seriálů, např. Vrchní, prchni!, Cirkus Humberto a Casino Royale (James Bond).

Seznam významných hostů, kteří Karlovy Vary navštívili, by byl opravdu velmi dlouhý, tak jen pár jmen – prezident T. G. Masaryk, ruský car Petr Veliký, hudební skladatel Ludwig van Beethoven, spisovatel Franz Kafka, básník Johann Wolfgang Goethe, operní pěvkyně Ema Destinová nebo houslový virtuos Niccolò Paganini.

Matyáš, Nové Město nad Metují

Legenda o založení Karlových Varů

Vypráví se, že císař Karel IV. při svém pobytu na hradě Lokti často podnikal lovecké výpravy do okolních lesů v hornatých oblastech, kde vyvěrají horké prameny.

Při lovu začal jeden ze psů štítat jelena a při jeho pronásledování spadl do tůně, ze které tryskala horká voda. Pes začal bolestně výt. Lovci rychle přispěchali na pomoc, vytáhli psa z tůně a ochutnali horkou vodu, jež psa tolik vyděsila. O celé události byl zpraven císař Karel IV., který se neprodleně v doprovodu své družiny a lékařů vydal

k lesní tůni, aby také obdivoval neobyčejné dílo přírody.

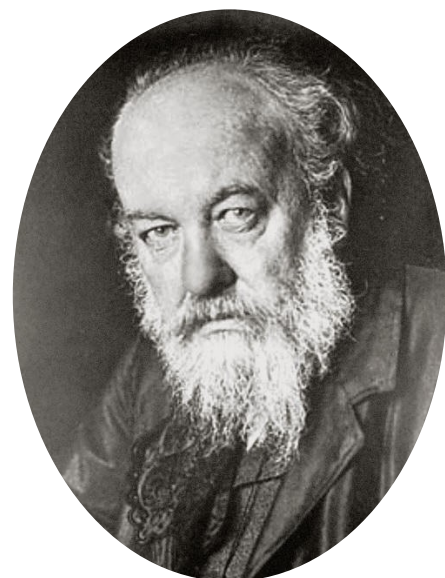
Vodu vyzkoušel a náhle se ulevilo jeho nemocné noze. Panovník se zardoval a společně s lékaři prohlásil, že tato horká voda má léčebné účinky. Poté, co jej voda zhojila, dal císař Karel IV. na onom místě postavit městečko, nařídil, aby místo bylo osídleno, pojmenováno Teplé lázně u Lokte a okolo pramene byly postaveny domy. Na osudovém místě, kde král Karel IV. objevil zázračné prameny, dnes stojí radnice. Vypráví se, že před dávnými lety tam býval do skály vytesán stolec, na kterém slavný panovník sedával a byl proto nazýván stolicem císaře Karla.

Na počest svého objevitele nesou lázně jeho jméno, Karlovy Vary.

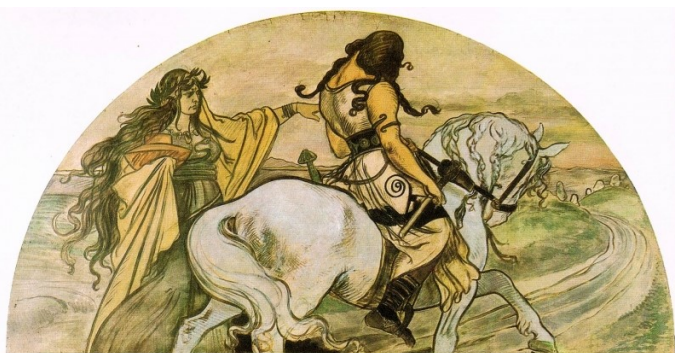

Matyáš, Nové Město nad Metují

Mikoláš Aleš

Tento měsíc se vrátíme zpátky do světa umění a popovídáme si o Mikoláši Alšovi, autorovi osmi tisíc obrázků, které zdobí slabikáře, čítanky, učebnice a také desítky obytných domů a veřejných budov.

Mikolášovo dětství nebylo nijak jednoduché. Pro nedostatek peněz se rodina častokrát stěhovala. Lepší život však na ně nikde nečekal, a tak se nakonec vrátili zpět do rodných Mirotic. V nedalekém Písku studoval, podobně jako jeho dva bratři, místní gymnázium. Protože to byl tak trošku lenoch a drzoun, byl pro neshody s učitelem vyloučen. Ovšem nemyslete si, že by byl z toho Mikoláš nějak smutný. Vždyť konečně se mohl začít učit malířem tak, jak si to už odmalička přál. Ve svých studiích pak pokračoval i v Praze na Akademii výtvarných umění. Zde se však na dlouho neohráál. Když veřejně vystoupil proti svému profesovi, který tvrdil, že české umění neexistuje, strávil několik dní ve vězení a neminulo jej ani vyloučení z akademie.

Další tragédie na sebe nenechala dlouho čekat. Nejprve zemřeli předčasně oba jeho bratři, zanedlouho také maminka a tatínek. Mikoláš tak ve 22 letech zůstal úplně sám. Byl však rád, že alespoň umění mu zůstalo. A tak se mu začal naplno věnovat. Se svým kamarádem Františkem Ženíškem se přihlásili do soutěže na výzdobu Národního divadla. A jestlipak tušíte, jak soutěž dopadla? Přesně tak – jejich vítězstvím. Výhrou byl takový obnos peněz, jaký Mikoláš za celý svůj život ještě neviděl. Řekl si, že už mu zbývá jen jediná věc ke štěstí. Tou byla rakouská dívka Marina, pro kterou si osobně dojel a přivezl domů, kde se stala jeho ženou. Ta pak byla jeho celoživotní inspirací.

A jak jeho díla vlastně vypadala? Zkuste otevřít své dětské knížky, učebnice nebo slabikáře, možná na jeho kresby narázíte!

6. listopadu

slaví ve Švédsku na památku švédského krále **Den Gustava Adolfa**. Tradiční je konzumace pečiva s čokoládovým nebo marcipánovým vyobrazením tohoto krále – Gustava Adolfs-bakelse.

8. listopadu 1620

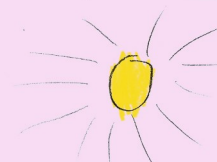
byla svedena **bitva na Bílé hoře**, která je označována jako největší prohra českých dějin. Zpečetila osud českého stavovského povstání a český stát se stal na příštích 298 let příslušníkem rakouského soustátí.

10. listopadu 1938

zemřel první turecký prezident **Mustafa Kemal Atatürk** ve věku 57 let. Každoročně se tento den v čase jeho úmrtí v 9.05 ráno zastaví život, rozeznějí se sirény a lidé drží dvě minuty ticha.

16. listopad

je **Mezinárodním dnem tolerance**. Tento den připomíná to, že respekt a toleranci si zaslouží všichni lidé, ať už se od nás odlišují třeba náboženstvím, barvou pleti nebo jinou kulturou.

Adalet, Istanbul

Čau

Lidi, co se znaj
Se vždycky pozdraví
Aspoň pokývnutím, úklonou
Pozdravy však maj
Lidi, to se ví
Všude odlišný, to, co říkaj, když si pokynou
Třeba v Santa Fé

Tam říkají si bye, bye, bye
A je to jako čágo, bye, bye, bye
Tam říkají si bye, bye, bye
A je to jako čágo, bye, bye, bye

V Číně na polích
Když je dobrý rok
Čaj tu roste, draci létají
Ozývá se smích
Domů je to skok
Večer, než jdou spát
Navzájem si všichni mávají
Za velkou čínskou zdí

Tam říkají si čaj, čaj, čaj
A je to jako čágo, čaj, čaj, čaj
Tam říkají si čaj, čaj, čaj
A je to jako čágo, čaj, čaj, čaj

Já říkám čau, zas někdy čau
Já říkám čau, čau, čau, čau, čau

Vašík a Anežka, Istanbul

Někdo říká čau anebo čaj nebo bye
Ale ty pozdravy, ty všechny něco znamenaj
Že ten, co zdraví, tak zas uvidí tě rád
Tak řekni, co bys si moh ještě tak víc přát
Někdo zdraví čau anebo čaj nebo bye
Ale ty pozdravy, ty všechny stejně znamenaj
Že ten, co zdraví, tak zas uvidí tě rád
Tak řekni, co by sis mohl ještě tak víc přát

Já říkám čau, zas někdy čau
Já říkám čau, čau, čau, čau, čau

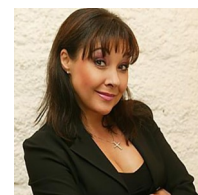
Někdo říká čau anebo čaj nebo bye
Ale ty pozdravy, ty všechny něco znamenaj
Že ten, co zdraví, tak zas uvidí tě rád
Tak řekni, co bys si mohl ještě tak víc přát

Ten, kdo nezdraví
Bude vždycky sám
Nebude s ním žádný kamarád
Až to napraví
Ať klidně přijde k nám
Řekne třeba čau
A pak budeme si spolu hrát
Stačí jenom říct
A hezky nahlas!
Čau, čau, čau
A nebo třeba čágo
Čau, čau, čau
A hezky nahlas!

Čau, čau, čau
A nebo třeba čágo
Čau, čau, čau

Já říkám čau...

Dagmar Patrasová

Z knihy Krtek a kouzelná slovíčka

Jiří Žáček

Když se ráno probudíme,
vyskáčeme z postelí,
řekneme si **Dobré ráno**
a jsme všichni veselí.

Koho potkám, toho zdravím,
ať je to ten nebo ten.
Bud' zdrav, ježku, rád tě vidím!
Ahoj! Nazdar! Dobrý den!

Když jsi mezi kamarády,
strašně rychle letí čas.
Přišla chvíle rozloučení:
Na shledanou! Přijďte zas!

Matyáš, Nové Město n. Metují

DOBŘÉ RÁNO

Dobré ráno, hola holá,
Školka/škola na nás zase volá.
Máme se tu všichni rádi.
Jsou z nás dobří kamarádi.
Dobré ráno, dobrý den.
Na co si dnes zahrajem?

Anežka, Istanbul

Lidová říkadla

DOBRÝ DEN

Dobrý den, dobrý den,
dneska máme krásný den.
Ruce máme na tleskání
a nožičky na dupání.
Dobrý den, dobrý den,
dneska zlobit nebudem.

Vašík, Istanbul

Hádky

Anička, Washington

Protože má žezlo,
do hlavy mu vlezlo,
že je mocný král.
Ale pozor, pane králi,
aby ti ho oslík malý,
s chutí neschroupal.

Mečí a taky ne,
trká i netrká.
Nohy má dřevěné,
pase se na lukách.
A kdo chce,
ten ať se diví,
řeže se na ní i dříví.

Hop, holky, do vodičky,
Hop, holky, do vody,
která umí nejlíp plavat,
může s námi závodit.

Hnědá hlava,
noha žlutá,
sedí v mechu
a nedutá.

Na červeném slunečníku
bílé zdobení.
Nesbírej je do košíku,
měl bys bolení.

Hádky: Kozá, Kachna, Hříbek, Bodlák, Muchomůrka.

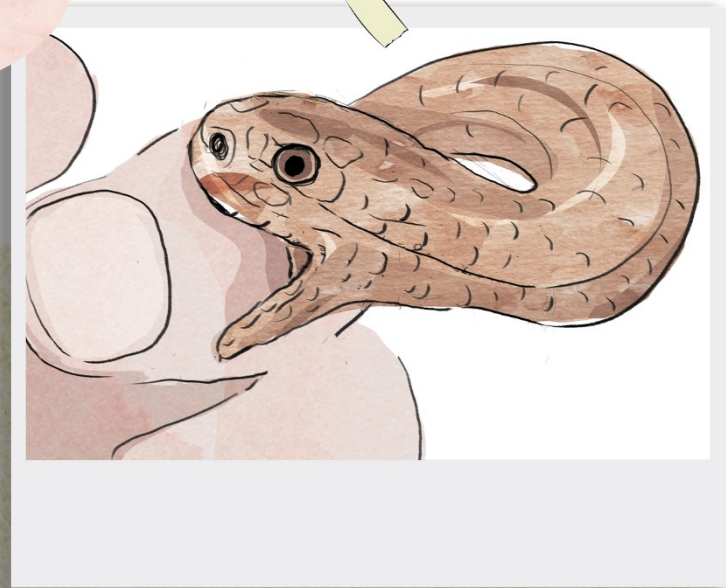
Koukám, sousede, že jste si s čivavou
taky vyšel užít čerstvou sněhovou nadílku.

RUDOLFOVA HÁDANKA

**Proč je Líza
nevinná?**

Moje známá zmije Líza byla obviněna z napadení pracovníka zoologické zahrady v Olomouci.

Volala mi, že je nevinná. Poslala mi fotku, která ji dle policie usvědčuje z pokousání. Když jsem si fotografii dobře prohlédl, zjistil jsem, že Líza je opravdu nevinná. Jak jsem to poznal?

**Pozorně se podívejte
na fotografii.**

Odpověď z minulého čísla:

Zlaté hodinky ukradl ratlík Milan – kytarista. Na fotografii, kterou jsem vyfotil během hudební přestávky, vidíme čtyři hudebníky, ale pět hudebních nástrojů. Milanova kytara je opřená o lavici, ale Milan na fotce chybí.

Václav Čtvrtek

Jezdíte někdy na prázdniny do České republiky? Třeba k babičce a dědečkovi? A když už máte vyčištěné zoubky a oblečené pyžamko, schoulíte se občas s babi a dědou ještě na chvíli v křesle a kouknete na večerníček? Pokud ano, pak jste se nejspíš setkali alespoň s jedním dílem autora, kterého si dnes v naší knihovně představíme. Zkuste si teď na některé z těch večerníčků vzpomenout a během čtení následujících řádků zjistíte, jestli jsem měla pravdu a alespoň jednu pohádku jste znali, nebo jsem vedle jak ta jedle.

A kdo že je naším dnešním pomyslným hostem? Sám pan spisovatel Václav Cafourek. Říkáte si: „A to je kdo?“, že ano? Václav Cafourek si totiž své jméno v necelých 50 letech změnil, a tak ho dnes známe jako Václava Čtvrteka. A to už by některým z vás mohlo napovědět. Ale nepředbíhejme.

Pan Václav Čtvrtek byl rodilý Pražan. Narodil se zde v roce 1911, ale již jako malý chlapec se v průběhu 1. světové války na čas přestěhoval s celou svou rodinou k dědečkovi do Jičína. Na Jičínsku se proto často odehrávají jeho pohádkové příběhy. Po válce se opět vrátili do Prahy, kde Vašek nastoupil na gymnázium a také jej zdárně vystudoval. Jeho studium práv na Univerzitě Karlově už tak úspěšné nebylo. Jak bylo

v té době časté, práva začal studovat pouze na přání svého tatínka, a tak mu chyběla ta správná motivace a školu po roce a půl opustil. Místo toho se začal živit jako finanční úředník, nejprve v Chebu, během 2. světové války pak v Praze.

Po konci války Václav Čtvrtek konečně pověsil vše ostatní na hřebík a začal se věnovat literatuře. Nejprve začal spolupracovat s dětskými časopisy jako byl Brouček, Ohníček nebo Mateřídouška, která vychází nepřetržitě dodnes. Mnoho zkušeností získal také v rozhlase jako vedoucí vysílání pro děti.

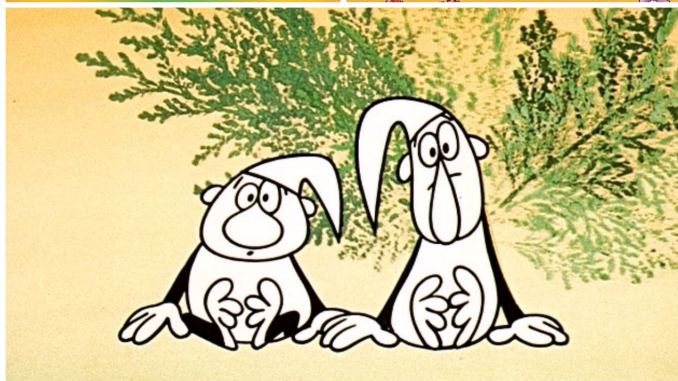
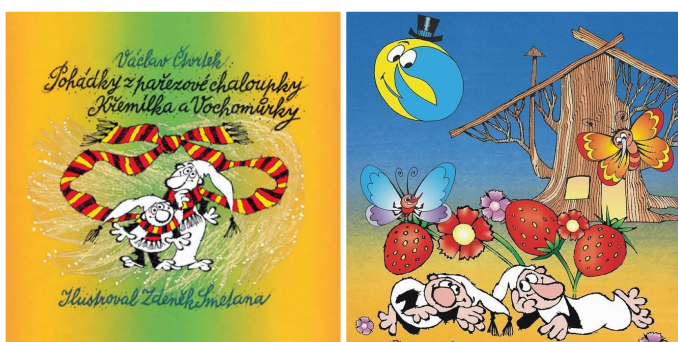
A konečně si prozradíme, jaké knihy vzešly z jeho pera. Svou literární dráhu zahájil po-

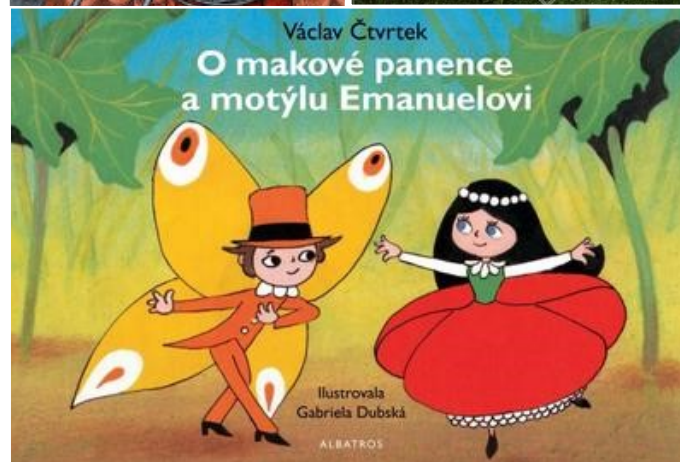

vídáním o pejskovi a kočičce, ale nenechte se zmást. To Povídaní o pejskovi a kočičce, jak prali prádlo nebo dělali dort, je dílo jiného autora, pana Josefa Čapka. Čtvrtkovi zvířecí hrdinové se jmenovali Gulík a Jepinka a dnes už se na ně téměř zapomnělo.

Na koho se ale rozhodně nezapomnělo, je loupežník Rumcajs. A samozřejmě jeho krásná žena Manka a syn Cipísek. Víte, kde Rumcajs žije, a pamatujete, kam jezdil malý Vašek Cafourek k dědečkovi?

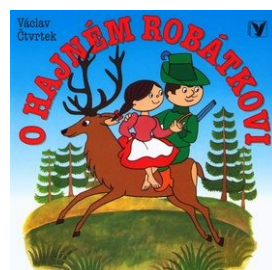

Václav Čtvrtek je autorem i mých dvou nejoblíbenějších večerníčků. Na Pohádky z pařezové chaloupky se mohou dívat stále dokola. Znáte Křemílka a Vochoomůrku? Mám je rád tak moc, že mi maminka ušila i polštáře ve tvaru těchto dvou skřítků. Kromě pohádkových příběhů z pera Václava Čtvrteka mě okouzlo i výtvarné zpracování. Nezapomenutelnou podobu dal Křemílkovi a Vochoomůrkovi výtvarník a animátor Zdeněk Smetana.

Zrovna tak, jako nikdy nepohrdnu Pohádkami z pařezové chaloupky, pouštím si rád vyprávění o víle Amálce. Čas od času, když se mi těžko usíná a není, kdo by mi před spaním četl, si jeden, dva příběhy pustím na dobrou noc. Amálce dal podobu pan Václav Bedřich, hlas jí propůjčilo vícero českých umělců. Například Jitka Molavcová nebo Jiří Hrzán. Moje nejoblíbenější je pak vyprávění pana Eduarda Cupáka.

Další nezapomenutelná díla z tvorby Václava Čtvrteka jsou například pohádky o vodníku Česílkovi nebo o makové panence a motýlu Emanuelovi. Tak už jste si vybrali tu vaši nejmilejší?

Luzana Pospíšilová
ilustroval Drahomír Frstlan

Letadélko Jurášek

Průsvih v garáži

Když došli k Oliverovi na zahradu, letadélko Jurášek bylo nadšené. Uvidělo otevřená vrata od garáže. Uvnitř bylo nádherné červené auto.

„Tam se mi to líbí, tam bych chtěl bydlet!“ nadchl se Jurášek a vletěl do garáže.

Oliver nejprve opatrně zjistil, jestli v garáži není táta. Když byl vzduch čistý, vklouzl tam za Juráškem. Napomínal ho, ať nic nerozbije. Letadélko si udělalo v jedné z polic pěkný pelíšek. „Tady budu bydlet!“

Oliver se usmál a řekl: „Proč ne? Jenom dávej pozor, aby tě nikdo neviděl létat! Ráno musím do školy, ale odpoledne se za tebou přijdu podívat, tak nezlob!“

Rozloučili se. Oliver šel domů na večeri a Jurášek zůstal v garáži sám.

Tatínek sice přišel zavřít garáž, ale letadélka si nevšiml.

Juráškoví se nechtělo spát.

Opatrně létal po garáži a všechno si prohlížel. Pak ho napadlo, že by se mohl projet v tom nádherném autě. Stačilo jen zmáčkнуть správný knoflík a vrata od garáže se sama otevřela. Protože se nemohl dostat dovnitř do auta, zkusil auto alespoň vytlačit ven na zahradu. Zapnul své motory na plné obrátky a zapřel se do zadního okénka. Tlačil, až se z něj kouřilo, a nakonec auto z garáže dostal. „To jsem ale pašák!“ pochválil se Jurášek a únavou usnul na trávníku vedle auta.

Když se ráno tatínek chystal do práce, nestačil se divit. Hned zavolał policii. Policista přijel okamžitě. Snímal otisky prstů, dělal odlitky pneumatik a povolal i služebního psa. Ten si auto očichal a zamířil k letadélku. Štěkáním ho probudil. Vylekaný Jurášek se ani nepohnul. Policista vzal letadélko do ruky a prohlásil: „Asi zloděje někdo vyrušil, tak s autem neodjel. Asi nějaké dítě.“ Pak ještě zavolał na stanicí, jestli někdo nepostrádá letadélko a jestli to náhodou není taky součást nějakého lupu. Když zjistil, že ne, Juráška položil na zem, tatínkovi dal podepsat nějaký papír a odjel.

Když se tatínek vzpamatoval, řekl si: „To letadlo se mi vlastně hodí! Dám ho Oliverovi, když si letadlo tak moc přál.“

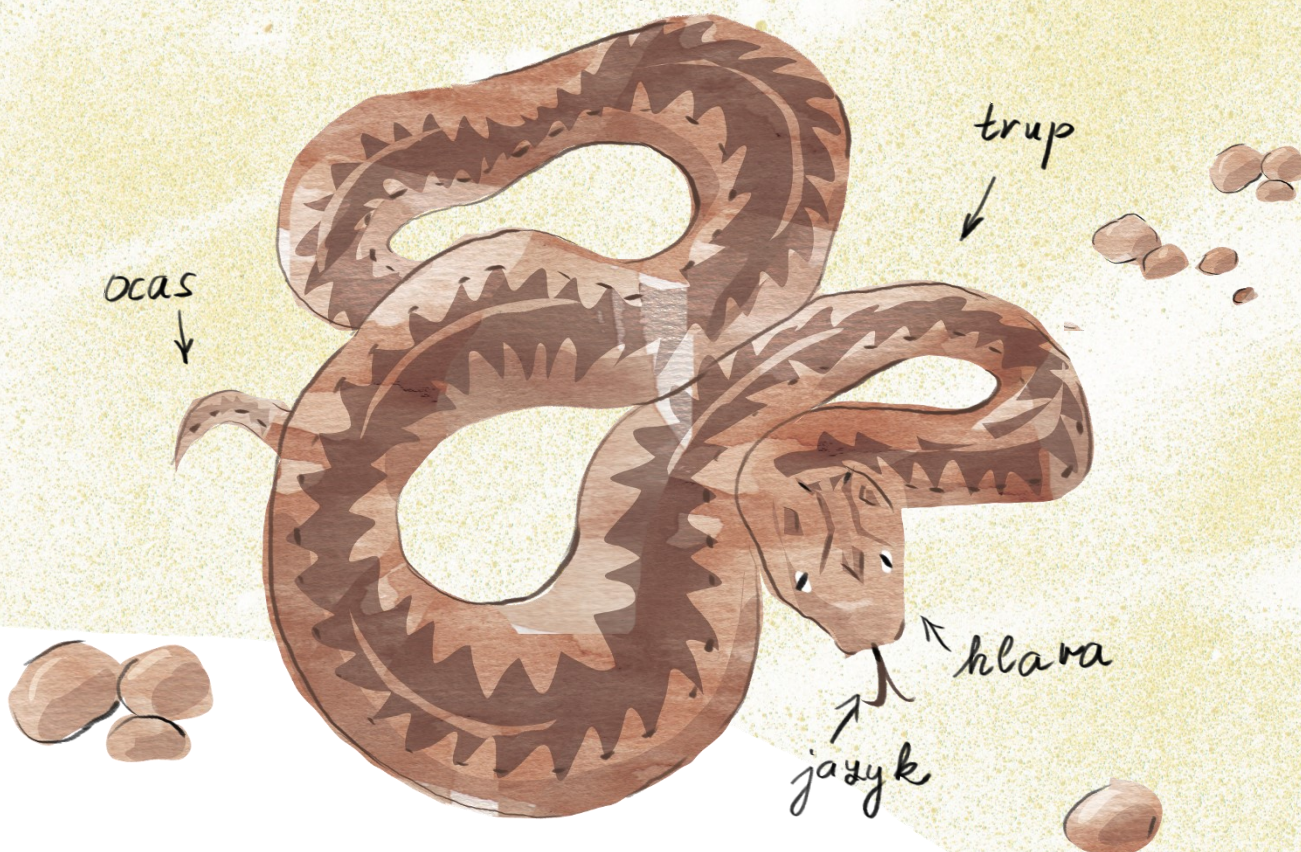

ZMIJE OBEČNÁ

Vipera berus

Jestlipak víte, že se zmije obecná také ukládá k zimnímu spánku? K hibernaci, jak se tomuto stavu spánku říká, se zmije a ostatní zvířata ukládají proto, že by jinak toto mrazivé období venku nepřežila. Přežití dlouhých měsíců bez potravy však závisí na vhodném úkrytu. Zmije si hledá místo 30 cm až 2 m pod zemí, pod kupou listů a klacků či ve starém pařezu. Ve stavu strnulosti přečká zimu až do jara, kdy ji probudí hřejivé sluníčko.

Zmije obecná je malý jedovatý had. Bát se jí ale nemusíte, je plachá a raději uteče, než by na někoho zaútočila, leda byste na ni šlápli. I v tomto případě jed, který se nachází v předních zubech, nestačí na to, aby usmrtil člověka. Ale i tak je dobré se zmijím vyhýbat a zbytečně je nedráždit. Při uštknutí je vždy nutné vyhledat co nejrychleji lékaře a správně ránu ošetřit.

CHARAKTERISTIKA

délka těla: 70–85 cm

věk: 25 let

počet mláďat: 6–20

potrava: hmyz, hlodavci,
obojživelníci, ptáci

Zmi je miluje slunce a ráda se vyhřívá na kamenech na horských loukách. Loví obojživelníky, jako jsou například žáby a mloci, hlodavce, ještěrky či ptáky. Zmi je mívá 6–20 mláďat, nejvíce na konci srpna tak, že naklade vejíčka, z kterých se hned líhnou malá háďátka 18 cm dlouhá.

Jak rozeznáte zmi od užovky? Zmi je má výraznou klikatou čáru na hřbetě a spolehlivě ji poznáte podle štěrbinovité zorničky. Užovky mají zorničku kulatou.

POTRAVA

HMYZ, HLODAVCI, OBOJŽIVELNÍCI, PTÁCI

VESELÝ VĚDOMOSTNÍ KVÍZ

Zvládnete odpovědět správně na všechny otázky? Vyberte správnou odpověď a na konci kvízu si je zkontrolujte podle tabulky. Za každou správnou odpověď si vymalujte hvězdičku, spočítejte je a přečtěte si váš výsledek podle jejich počtu.

Pěknou zábavu vám přeje vaše Krajanka.

Který měsíc se líhnou mláďata zmije obecné?

leden
srpen
únor
prosinec
květen

Kolik měří dospělá zmije obecná?

20 m
20 cm
20 mm
70 m
70 cm

Zimnímu spánku se říká:

hybernace
hibarnace
hibirnace
hibernace
hiburnace

Kolik nohou má zmije obecná:

1
2
3
0
4

Kam se zmije obecná ukládá k zimnímu spánku?

Do ledničky.
Do postele.
Pod peřinu.
Odcestuje do Afriky.
Pod zem.

Kde žije zmije obecná?

Ve vodě.
Na louce.
Na ledovci.
V údolí.
Na komíně.

Jak se jmenuje zvíře na obrázku:

zmije obojetná
zmije ovocná
zmyje obecná
zmije oboucena
zmije obecná

Nakresli oko zmije
obecné:

Nakresli vejce
zmije obecné:

Nakresli jednu potravu,
kterou se zmije obecná
živí:

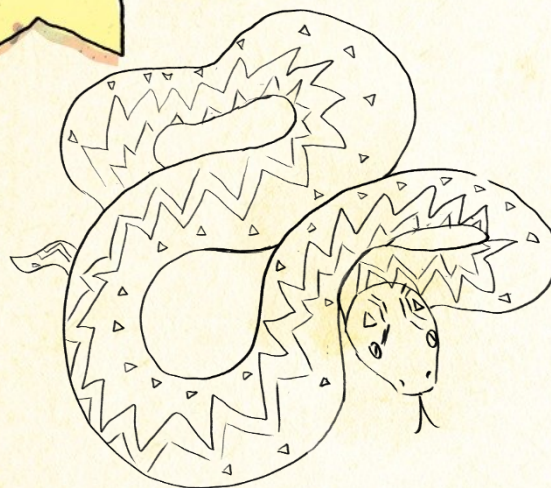

Nakresli oko
užovky:

Vyhodnocení

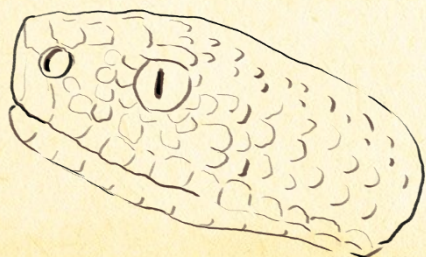
7–11 hvězdiček:

Jsi expert v oboru zmije
obecná a za odměnu si
můžeš vybarvit její oma-
lovánku.

3–6 hvězdiček:

Jsi znalec v oboru zmije obecná
a za odměnu si můžeš vybarvit omalo-
vánku hlavy zmije.

0–3 hvězdičky:

Jsi začátečník v oboru zmije obecná
a za odměnu si můžeš vybarvit omalován-
ku myšky.

Bájná zvířata

Podzim je opět tu, stromy se pomalu ukládají k zimnímu odpočinku a shazují barevné listí. Proto můžeme vyrazit do parku nebo do lesa, nasbírat si listy, vylisovat je a použít je na podzimní výzdobu domova. Nebo z nich něco vytvořit. Třeba bájně zvíře z legend, mytologií nebo pohádek.

Budeme potřebovat

tvrdý papír
listy stromů a keřů
akrylové barvy
štětec
fixy/pastelky
lepidlo

Luna vytvořila z ohně se rodičího ptáka Fénixe, létajícího koně Pegasa a malinkou květinkovou vílu. Jaká bájná zvířata, nebo postavy se líbí vám. Nakreslete je a pošlete do redakce Krajanek na adresu: krajanekovotvoreni@gmail.com

1

Nasbírané listy jeden den necháme lisovat mezi novinami zatížené knihami. Tak získáme rovné, ale zároveň pružné listy, na které se dobře maluje.

2

Obarvíme listy pomocí štětce a akrylových barev. Necháme uschnout.

3

Na papír fixem nebo pastelkou nakreslíme nějaké zvíře nebo bytost z pohádky, z pověsti, z mytologie, ze snu nebo podle naší fantazie.

4

Vybereme si nějakou vhodnou část zvířete a nalepíme na ni obarvené listy – můžeme tak ztvárnit například srst, peří, oheň, vlasy...

Bod, odkud není návratu

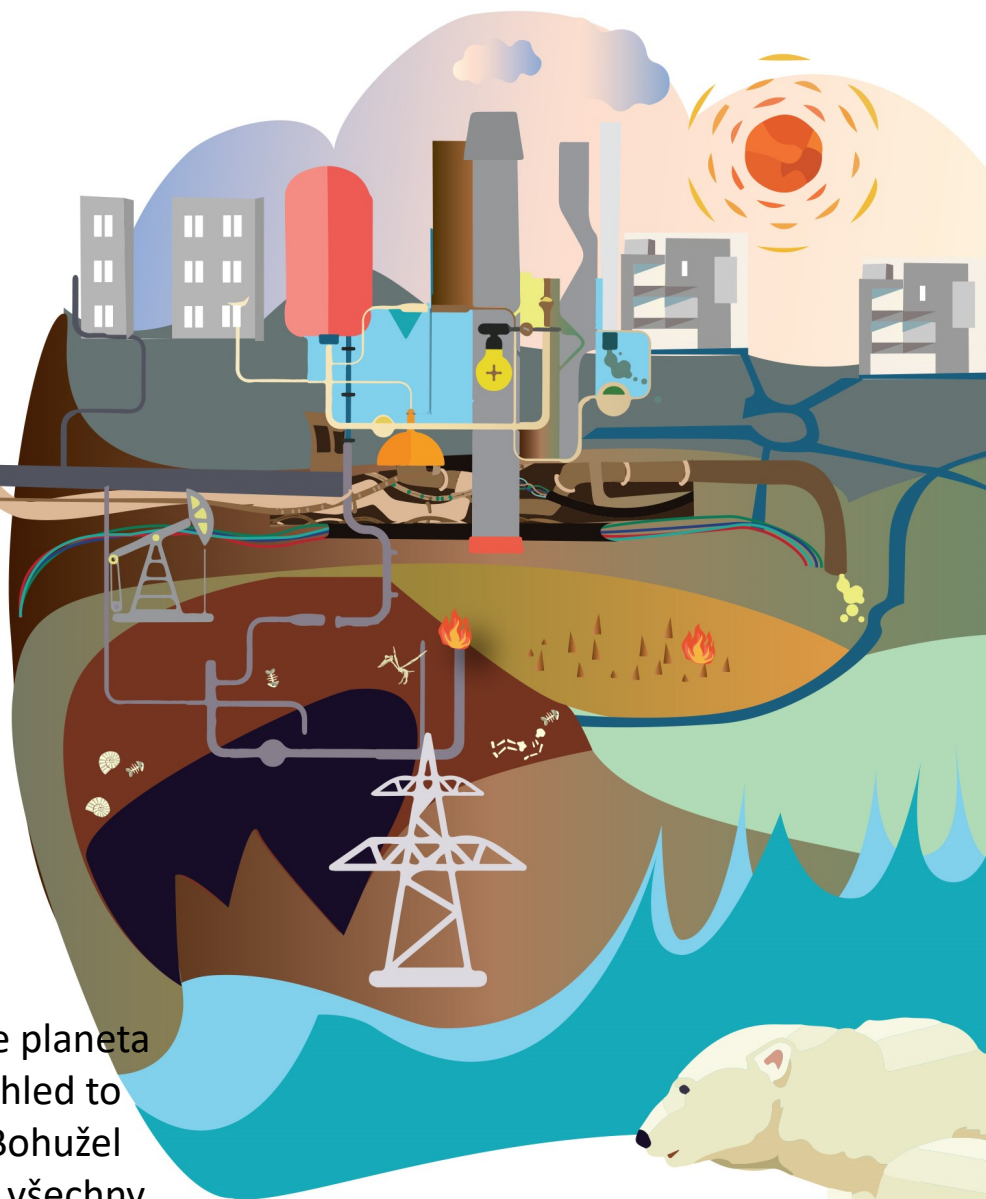
Podnebí naší planety se od pradávna měnilo a změny počasí pozorujeme již po staletí. V posledních letech ale dochází k jeho stále větším výkyvům. V jedné části zeměkoule lidé bojují s obrovskými záplavami a v jiné zase s horkem a požáry. A jak je to možné?

Vědci prokázali, že klimatické změny jsou zapříčiněny i lidskou činností.

Průměrná teplota naší Země je okolo 15 °C. To se nezdá tak moc, ale problémem je, že k oteplování planety dochází rychleji než v dobách minulých.

Za posledních 100 let se naše planeta oteplila o 0,7 °C. Na první pohled to nevypadá nijak dramaticky. Bohužel oteplování Země nezasahuje všechny oblasti rovnoměrně. Někde je tak tepleji a jinde chladněji, ale celková teplota naší planety nenápadně roste. Následkem oteplování tají ledovce, a tím stoupá hladina moří. Teplejší oceány pak s sebou přinášejí nebezpečné projevy počasí jako hurikány, záplavy či obrovská sucha.

Neobnovitelné zdroje

Zdroje energie, jejichž zásoby v přírodě jsou konečné a vyčerpáme je během pár stovek let (fosilní paliva):

- uhlí
- ropa
- zemní plyn
- rašelina

Největší znečišťování, které má za následek globální oteplování, začalo po roce 1980, kdy obsah oxidu uhličitého v atmosféře rychle stoupal. Naše průmyslová společnost je postavena na spotřebě fosilních paliv (ropy, uhlí, zemního plynu). Řada států si tento problém uvědomuje a v Pařížské dohodě se zavázala bojovat se změnami klimatu. Svět potřebuje rychlý přechod na tzv. obnovitelné zdroje energie, dříve než globální teplota stoupne o 2 °C. Stále je tedy naděje na změnu!

Obnovitelné zdroje

Zdroje, v jejichž čerpání lze pokračovat další tisíce let:

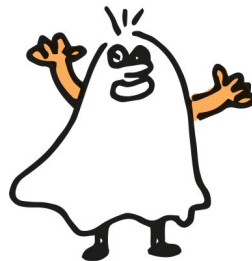
- sluneční záření
- větrná energie
- vodní energie
- energie přílivu
- geotermální energie
- biomasa

Pravda, nebo lež

To, že topím v kamnech uhlím, nijak klima neovlivní.
Klima Země se nepřetržitě měnilo od samého počátku.
Lidé Zemi poškodili tak moc, že není možná změna.
Solární panely fungují jen, když svítí slunce.
Neobnovitelné zdroje energie jsou vyčerpatelné.
Oteplení Země o 2 °C s sebou přinese další problémy.

KNEDLÍK

A ÚKLID ZÁMKU

JEDEME POMOC S ÚKLIDEM DO LEDNICE!

ALE JÁ NEMÁM PÉROVKU!

NA ZÁMEK LEDNICE, KNEDLE!

KDO CO UNES?

UNESCO

NO NOČKU, PÍŠU SI JEDNA!

TO JE ORGANIZACE, KTERÁ CHRÁNÍ PAMÁTKY SVĚTOVÉHO VÝZNAMU, MEZI KTERÝMI JE I TENHLE AREÁL!

Po procházce parkem...

... šli na zámek.

DOUFÁM, ŽE VÁS PROHLÍDKA BAVILA. A TEĎ POPADNĚTE SMETÁKY A PRACHOVKY!

PRŮVODCE

A STRAŠÍ TADY?

ŘÍKÁ SE, ŽE PO PARKU SE V NOCI PROHÁNÍ ČERNÝ JEZDEC, CO TU KDYSI ZAHYNUL V BAŽINÁCH. ALE NEVĚŘ TOMU.

HUÁÁÁÁÁÁ!

TO VÁM OPLATÍME! JEN POČKEJTE!

HA HA HA!

DĚTI, JAKO DÍKY ZA POMOC S ÚKLIDEM NÁM PANÍ KASTELÁNKA DOVOLILA PŘESPAT V ZÁMECKÉ VĚŽI!

JÉÉÉ!

Později...

PROSTĚRADLO!

A KOŠŤ!

HOLKY JSOU NA POKOJI ČÍSLO OSM!

HIHIHI!

WC

UÁÁÁÁ!

TO JSTE MĚ VYDĚSILI!

PROMIŇTE, PANÍ PROFESORKO!

ALE TEĎ UŽ ALOU SPÁT!

Mezitím v parku...